

การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE PROVINCE OF UTTARADIT

พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตถ์ (กนตธมโม)

Phrakru Wirunsuwannadit (Kantadhammo)

พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม

Phrabaidika Thawatchai Caranadhammo

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดอุดรดิตถ์

Dbachinnarat Sanga College Mahchulalongkornrajavidyala University Wat Mommmai Academic, Uttaradit Province

E-mail : gobnoy22@hotmail.com

Received July 22,2019; Revised September 20,2019; Accepted November 29,2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการสำรวจข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 4 รูป เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้ประกอบการและชาวบ้าน จำนวน 9 คน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว จำนวน 3 คน สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด จำนวน 5 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ คือสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม เป็นการจัดกิจกรรมต่อเนื่องกันในแต่ละช่วงเทศกาลหรืองานประจำปี ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อศึกษาศักยภาพ ความพร้อม ความสะดวกในเรื่องสถานที่ และข้อมูลข่าวสาร พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีหน่วยงานเข้ามาดูแลให้การอบรม ช่วยการประชาสัมพันธ์ ให้สามารถเข้าถึงและรู้จักได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคลากร และงบประมาณที่ทางภาครัฐ หน่วยงานองค์กรที่สนับสนุน 3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยการนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเครื่องมือในการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น แอปพลิเคชัน พร้อมทั้งสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ด้วยพื้นฐานทางความเชื่อของมนุษย์ที่มีกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติเป็นเหตุเป็นผล การเชื่อมโยงกับความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผสมผสานรวมกันในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และด้านสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยว, การพัฒนาศักยภาพ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the potential development of tourist sites in communities of Uttaradit province; 2) to compare the potential development of tourist sites between the communities of Uttaradit province and 3) to study the application of geographic information technology in integrated Buddhist tourism. The researchers studied the data by studying relevant documents and research results and conducted field surveys including observation, interviews, focus groups conferences with 4 monks, 9 local government organization personnel, 9 entrepreneurs and villagers, 3 tourism officials and 5 officers from the academic institutions in the provinces. The obtain data were then analyzed according to the research methodology.

The results of the research are as follows: 1) Tourism potential development in the communities of Uttaradit province: The tourist sites are a cultural tourist destination that a continuous activities are arranged during each festival seasons or annual events which require cooperation from relevant agencies; 2) A Comparison of potential development of tourism sites between the communities in Uttaradit province: the interviews and field studies in the area showed that the potential of each area, the availability and convenience of the location including the information are the responsibility of some agencies in terms of public relations and training which are accessible and can know the coordinates depending on the personnel and budgets supported by government agencies and related organizations and 3) The application of geo-informatics technology in Buddhist tourism by applying wisdom to create modern communication tools, such as applications, as well as creating potential for tourist attractions in the community based on human beliefs that are based on natural rules, the connection with supernatural beliefs and Buddhist principles combining together to strengthen the community and society.

Keywords: Development, Tourist Sites, Potential Development

บทนำ

ช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการแพทย์ ซึ่งมีแนวโน้มในการพัฒนาที่ต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และ

ระดับประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ กระทั่งแข่งขันและก้าวเข้าสู่เวทีระดับภูมิภาคประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือที่รู้จักกันดีในนาม “ASEAN” ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไนดารุสซาลาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยได้ร่วมปฏิญญาส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศสมาชิก และการพัฒนาด้านสังคม (นริสา วุฒิปัญญาเลิศ, 2544) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาในระบบรากฐานที่สำคัญ และดึงดูดเด่นขึ้นมาเป็นจุดขายนั่นคือ การพัฒนา “อัตลักษณ์” ของการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับการพัฒนาที่ไม่สิ้นสุด ด้วยจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นจังหวัดภาคเหนือ 1 ใน 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน พะเยา แพร่ น่าน และอุดรดิตถ์ มีอาณาเขตติดต่อกับหลายภูมิภาค คือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดแพร่ ทิศตะวันออกติดต่อกับแขวงไชยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย และทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก มีการแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโคก อำเภอปากท่า อำเภอน้ำปาด อำเภอท่าปลา อำเภอเมือง อำเภอลับแล อำเภอทองแสนขัน อำเภอดรอน และอำเภอพิชัย (นิคม จารุมณี, 2544) จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่มีการจารึกในประวัติศาสตร์มายาวนาน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และที่โดดเด่นที่สุดคือสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของเมืองนี้ ในฐานะการค้าขายทางภาคเหนือ เนื่องจากมี “ท่าน้ำ” ที่อำนวยความสะดวกต่อการคมนาคมทางเรือในสมัยนั้น กอปรกับเป็นประตูสู่เขตเศรษฐกิจล้านนา จึงทำให้มีการติดต่อซื้อขายจากกลุ่มชนที่หลากหลาย ทำให้เกิดการผสมผสานประเพณี วัฒนธรรมและอารยธรรมที่สมบูรณ์แต่ที่มี “อัตลักษณ์” โดดเด่นมากที่สุด (นิศา ชัชกุล, 2550) ตั้งแต่ครั้งสมัยประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน คือ “แร่เหล็กน้ำพี้” ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอย่างชัดเจน (วรรณ วรชำนิช, 2539) นอกจากนี้จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้มีการพัฒนาจุดเศรษฐกิจการค้าขึ้นใหม่นั่นคือ “จุดผ่านแดนถาวรด่านภู” ในพื้นที่อำเภอบ้านโคก จึงทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศผ่านเขตการค้าเสรีอย่างต่อเนื่อง และได้รับการขนานนามว่าเป็นเส้นทางการค้าและการท่องเที่ยวประตูสู่หลวงพระบางด้วย เส้นทาง การค้าสายใหม่นี้จึงเป็นจุดเริ่มในการผลักดันให้จังหวัดอุดรดิตถ์เร่งผลักดันผลิตภัณฑ์ (Product) ของจังหวัดอุดรดิตถ์ทุกรูปแบบ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544) ทั้งในภาคเกษตรกรรมและเศรษฐกิจการค้า รวมถึงสินค้าเครื่องประดับตกแต่ง สินค้าที่ระลึกให้ก้าวสู่ตลาดสากลอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของ จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของ จังหวัดอุดรดิตถ์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เริ่มจากชุมชนมีการรวมกลุ่มของผู้ที่จะเป็นเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์ความรู้

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักวิจัย การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การทดลองนำเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างรายได้เสริมและการพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพหุบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านพื้นที่กำหนดให้มีพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 9 แห่ง ได้แก่ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอพิชัย 3) อำเภอลับแล 4) อำเภอพาคท่า 5) อำเภอบ้านโคก 6) อำเภอทองแสนขัน 7) อำเภอน้ำปาด 8) อำเภอตรอน และ 9) อำเภอท่าปลา

1.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งหมด 30 รูป/คน ดังต่อไปนี้

1) พระภิกษุสงฆ์	จำนวน 4 รูป/คน
2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ๆ ละ 1 คน	จำนวน 9 คน
3) เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	
สำนักงานแพร่ น่าน อุดรดิตถ์	จำนวน 3 คน
4) ประชาชนในพื้นที่ 9 แห่ง ๆ ละ 1 คน	จำนวน 9 คน
5) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด	จำนวน 5 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้

(1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้

(2) ทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีแบบแผน และมีการบูรณาการกับภาคีด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศ และภูมิภาคอาเซียน

(3) เพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยี และ Social Network มาเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้ ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กรในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้ จำนวน 9 อำเภอ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้จำนวน 3 องค์กร

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรละ 3-5 ราย

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับตัวชี้วัดการท่องเที่ยว ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรติดังนี้ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้รัฐบาล คณะสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับพระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการของหน่วยงานด้านการการท่องเที่ยว โดยมีประเด็นสนทนา เช่น ทิศทางและการพัฒนาแนวคิด กระบวนการสร้างศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยว

3.3 การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์พระสงฆ์ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงกระบวนการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้บริหาร ชุมชน ตัวแทนภาครัฐในพื้นที่ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาเพื่อเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดอุดรธานี

3) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับพระเถระผู้ใหญ่ ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี

4) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยว

5) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการใช้องค์ประกอบ ตัวชี้วัดการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดอุดรธานี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context content Analysis Technique) โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ส่วนการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การประชุมกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดอุดรธานี แล้วสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ พบผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ คือ ในส่วนของจังหวัดการจัดงานกาชาดประจำปี งานพระยาพิชัย ต้องมีการประชาสัมพันธ์งาน นำหน่วยงานราชการ พ่อค้า ประชาชน โรงเรียน ทัวทั้งจังหวัดมาร่วมกิจกรรม ในส่วนของวัดในเขตใกล้เคียงได้รับอานิสงส์จากงานนี้ไปด้วย เพราะจะมีนักท่องเที่ยวมาจากทั่วทุกสารทิศ ในช่วงกลางคืนมีการนำนักแสดงมาร้องมารำให้มีความสนุกสนาน ช่วงกลางวันก็มีเวลาไปเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม เป็นการจัดกิจกรรมต่อเนื่องกันในแต่ละช่วงเทศกาล หรือ งานประจำปี ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นให้สูงขึ้น ซึ่งการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามนโยบายของรัฐบาล ได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศ จึงสนับสนุนงบประมาณด้านการท่องเที่ยวเพื่อผลักดันให้แต่ละภาคส่วนได้ให้ความสำคัญ เพราะรายได้หลักของประเทศส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนมาก เพื่อเป็นการสนองนโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานในส่วนนี้และพร้อมที่จะสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ความพร้อม ความสะดวกในเรื่องสถานที่ ความสะอาด และข้อมูลข่าวสาร บางแห่งที่มีหน่วยงานอย่างเข้มแข็งเข้มมาดูแลประสานงานกันตลอด ในเรื่องข้อมูลมีการอบรมเพื่อพัฒนาความทันสมัยในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ หรือตามเว็บเพจที่สามารถเข้าถึงและรู้พิกัดได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคลากรและงบประมาณที่ทางภาครัฐ หน่วยงานองค์กรที่จะสนับสนุนมาให้ พร้อมกันนี้การสนับสนุนงบประมาณต้องทำอย่างต่อเนื่อง ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็เช่นเดียวกัน และสินค้าชุมชนหรือโอท็อปในแต่ละพื้นที่มีความต่างกัน ตลอดทั้งวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ก็ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบใด และสามารถใช้เส้นทางนี้ไปถึงชายแดนประเทศลาวสามารถแวะมาเยี่ยมชมหรือเลือกซื้อสินค้าโอท็อปของชุมชนได้ ส่วนกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนบ้านโคก คือ การจัดทำบุญข้าวเปลือกประจำปี

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยการนำภูมิปัญญาเชิงพุทธบูรณาการมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชน การใช้เครื่องมือในการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น แอปพลิเคชัน พร้อมทั้งสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วยพื้นฐานทางความเชื่อของมนุษย์ที่มีกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติเป็นเหตุเป็นผลและมีอิทธิพลในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับความเชื่อที่เหนือธรรมชาติและ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผสมผสานรวมกัน เป็นพื้นฐานสำคัญมากในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม กระบวนการทำงานที่สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ 1) กำหนดเป้าหมาย 2) ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กรณีศึกษา 4) สร้างองค์ความรู้ของชุมชน และ 5) สรุปบทเรียนการพัฒนา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้นำผลที่ได้มาวิเคราะห์พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎี โดยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เริ่มจากชุมชนมีการรวมกลุ่มของผู้ที่จะเป็นเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักวิจัย การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การทดลองนำเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างรายได้เสริมและการพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพันธ์ ทองศิริ (2555) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่พบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะตำบลทุ่งยั้งนั้นมีความพร้อมในปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และโบราณสถานที่มีอยู่ในท้องถิ่น และหากสามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวภายในพื้นที่ จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่องทุกฤดูกาลท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณีย์ ศรีภูมิ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตฐานทัพเรือสัตหีบ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นความต้องการอย่างหนึ่งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) ความอยากรู้อยากเห็นในด้านต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป 2) การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน เช่น การเล่นกีฬา การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริการทางประวัติศาสตร์ 3) ความสนใจทางด้านศาสนาและประวัติศาสตร์ ได้แก่ การนมัสการศาสนสถาน การท่องเที่ยวไปตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ 4) อาชีพและธุรกิจ ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การประชุม การสัมมนาการศึกษา เปรียบเสมือนการทัศนศึกษา

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ 5) อื่น ๆ ได้แก่ การเยี่ยมชมอุทยานธรณีวิทยา เพื่อนฝูง ซึ่งการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์นี้มักจะเกิดขึ้นในช่วงวันหยุด วันเทศกาลต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีร์ภณท์ ก็ประเสริฐทรัพย์ (2554) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาและบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อการบริหารจัดการพิบัติภัยดินถล่ม และน้ำป่าไหลหลากอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานี ภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่พบว่า ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก เป็นระบบการค้นหาดำเนินการและนำทางด้วยดาวเทียม โดยใช้คลื่นความถี่สูง ความยาวคลื่นสั้น จึงมีความเที่ยงตรงสูง และมีความแม่นยำ GPS ที่โคจรรอบโลก ทำให้สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งพิกัดภูมิศาสตร์บนพื้นโลกได้ตลอด 24 ชั่วโมง หรืออาจจะนำระบบ GPS เข้ามาประยุกต์ใช้กับการสำรวจและการทำแผนที่หรือการสำรวจระยะไกล เพื่อนำไปเป็นข้อมูลนำเข้าในระบบ GIS โดยการกำหนดองค์ประกอบและกระบวนการทำงานของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลไปใช้การวางแผนและพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุตรดิตถ์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เริ่มจากชุมชนมีการรวมกลุ่มของผู้ที่จะเป็นเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในชุมชนจังหวัดอุตรดิตถ์
- 2) ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยว (Route) เพื่อการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดในทุกภาค
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุตรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

อีร์ภณท์ ก็ประเสริฐทรัพย์. (2554). การพัฒนาและบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อการบริหารจัดการพิบัติภัยดินถล่ม และน้ำป่าไหลหลากอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยทับเสลา จังหวัดอุทัยธานี ภาคตะวันตกของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นริสา วุฒิปัญญาเลิศ. (2554). *กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิคม จารุมนี. (2554). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นิตา ชัชกุล. (2539). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณ วรชวานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธินันท์ ทองศิริ. (2555). การศึกษาความพึงพอใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 12(2), 205-215.
- อุษณีย์ ศรีภูมิ. (2545). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตฐานทัพเรือ ลัดหีบ.ใน สารนิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*